

SOSYAL BECERİ GELİŞTİRME SİSTEMİ AİLE FORMU'NUN TÜRK KÜLTÜRÜNE UYARLANMASI: GÜVENİRLİK VE GEÇERLİK ÇALIŞMASI ¹

Seviye NESLİTÜRK

Akdeniz Üniversitesi Alanya Eğitim Fakültesi, snesliturk@akdeniz.edu.tr

Mehmet Engin DENİZ

Yıldız Teknik Üniversitesi Eğitim Fakültesi, edeniz@yildiz.edu.tr

Özet

Bu çalışmanın amacı Gresham ve Elliot (2008) tarafından geliştirilen Sosyal Beceri Geliştirme Sistemi Aile Formu'nun Türkçe'ye uyarlanmasıdır. Geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları 5-6 yaş grubu 319 çocuk üzerinde yapılmıştır. Formun Türkçe dil eşdeğeri sağlandıktan sonra, kapsam geçerliği için uzman görüşüne sunulmuştur. Ardından doğrulayıcı faktör analizi ile aracın yapı geçerliği incelenmiştir. Formun güvenilirliğine ilişkin Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı ve testin tekrarı yöntemleri kullanılarak kararlılık katsayısı hesaplanmış ayrıca toplam madde korelasyonları incelenmiştir. Elde edilen bulgular, Sosyal Beceri Geliştirme Sistemi Aile Formu'nun Türk çocuklar üzerinde geçerli ve güvenilir olarak kullanılabileceğini göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal beceri, Sosyal Beceri Geliştirme Sistemi, Güvenirlik ve Geçerlik.

ADAPTING SOCIAL SKILLS RATING SYSTEM (SSRS)-PARENT FORM TO TURKISH CULTURE: VALIDITY AND RELIABILITY

Abstract

The aim of this study is to adapt to the Social Skills Rating System (SSRS)-Family Form developed by Gresham ve Elliot (2008) into Turkish. Validity and reliability studies have been conducted on 319 children of ages 5-6. After establishing the equivalence of the Turkish language form, content validity was presented to the expert opinion. Then the construct validity of the tool was examined by confirmatory factor analysis. The stability coefficients were calculated by using Cronbach's alpha internal consistency reliability coefficients of the form and test-retest methods. Besides, correlations of total material were also examined. The findings show that the Social Skills Improvement System- Family Form can be used as a valid and reliable scale on Turkish children.

Key Words: Social skills, Social Skills Rating System, Validity and Reliability.

---

* Bu çalışma Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde tamamlanmış olan "Anne Değerler Eğitimi Programının 5-6 Yaş Çocuklarının Sosyal Becerilerine Etkisi" başlıklı doktora tezinin bir bölümünden hazırlanmıştır.

Giriş

Bireylerin yaşadığı topluma uyum sağlamasına yardım etmek eğitimin önemli amaçlarından bir tanesidir. Bireyin içinde bulunduğu topluma istenilen bir biçimde uyum sağlaması diğer bir deyişle, toplumun etkin bir üyesi olabilmesi için sosyal gelişimini sağlıklı bir biçimde tamamlaması gerekir. Bireyin içinde yaşadığı toplumun kendisinden beklediği ve yapmasını istediği davranışları gösterecek biçimde yetişmesi sosyal gelişim ile ilgilidir. Çünkü, çocukluğun ilk yıllarındaki sosyal gelişim daha sonraki sosyal davranışlarının temelini oluşturur (Çubukçu ve Gültekin, 2006).

Başarılı bir sosyal gelişimin gerçekleşmesi için bireylerin kendisi ile de uyumlu olması gerekir. Bu uyumun oluşmasında ilk yıllardan itibaren çocuğun ihtiyaçlarının karşılanması, çocuğun sevgi, saygı ve kabul edici ortamlarda bulunması önem taşımaktadır. Sosyal etkileşimler, sosyal gelişim ve sosyal beceriler arasındaki bağı oluşturmaktadır. Sosyal etkileşimler yoluyla kazanılan sosyal beceriler, sosyal gelişimi açısından da önem taşımaktadır. Sosyal gelişimi sağlıklı olan bireyler farklı sosyal becerilere sahip olacak ve bu becerileri sıklıkla kullanacaklardır (Gülşay ve Akman, 2009).

Sosyal beceriler, insanlarla iletişim kurmaya, öğrenmeye, soru sormaya, başkalarından yardım istemeye, kendini ifade etmeye, sağlıklı ilişkiler geliştirmeye, kendini kontrol etmeye ve yaşam boyunca diğer insanlarla iletişim içinde olmaya yardım eden araçlardır (Dowd ve Tierney 2005) . Aynı zamanda kişilerin diğer bireylerle olumlu etkileşimi başlatma ve devam ettirme için gerekli olan iletişim, problem çözme, karar verme, kendini yönetme, akran ilişkileri gibi davranışlardır (Westwood, 1993). Bu nedenle de sosyal beceriler, bireylerin toplumda olumlu davranışlarını geliştirirken aynı zamanda olumsuz davranışlarını engellen (Gresham ve Elliot, 2008) ve bireyin sosyal ortamlarda olumlu sosyal etkileşimler kurmasını sağlayan öğrenilmiş davranışlar olarak tanımlanabilir. Diğer bir ifade ile sosyal beceriler, sosyal olarak kabul edilmeyen davranışlardan kaçınmak ve diğer bireylerle etkili iletişim kurmaya yarayan sosyal açıdan kabul görmüş davranışlardır (Gresham ve Elliot, 1987; Gresham ve Elliot, 1990; Gresham ve Elliot, 2008; Yüksel, 2004). Sosyal beceriler, kelimeler ve ses tonu gibi sözel davranışları, beden duruşu, yüz ifadesi, hareketler gibi sözel olmayan davranışları içeren beceriler (Korinek ve Popp, 1997) olarak da ifade edilmektedir.

Çocukların sosyal yönden kaliteli bir yaşam sürdürebilmesi yönüyle erken çocukluk da sosyal beceri gelişimi ve eğitimi hayati öneme sahiptir (Jamison Kristen, Forton ve Stanton Chapman, 2012). Özellikle de sosyal beceri gelişimi 1-3 yaş çocukları için kilometre taşlarından biri olarak kabul edilir. Çocukların sosyal gelişimi üzerinde çalışan araştırmacıların bazıları sosyal yeteneklerin kazanılması ve geliştirilmesinde yaşamın ilk üç yılının kritik olduğunu öne sürmüşlerdir (Mueller ve Vandell, 1979'den akt.: Wu, Harsh ve Walls, 2012).

Okulöncesi dönemde sosyal becerileri öğrenen ve uygulayabilen çocuklar sosyal ilişkileri başta olmak üzere duygusal ve hatta bilişsel becerilerinde ilerlemeler

sağlayabilirler. Bu dönemde kurulan sağlıklı sosyal ilişkilerin çocukların, ileriki yıllarda da bu ilişkilerini devam ettiren, topluma uyum sağlayan, kendini rahatlıkla ifade edebilen, mutlu bireyler olacağı öngörülmektedir (Gülay ve Akman, 2009).

Sosyal beceri ve temel etkileşimi öğrenemeyen bir çocuğun okul yaşamında da akademik olarak başarılı olmada sorunları olabilir. Bu bireylerin yetişkinlik döneminde ise şiddete eğilimli, ilaç ve alkol bağımlısı, iletişim ve etkileşim kurmada başarısız, amaçlarını gerçekleştiremeyen bireyler olabilecekleri düşünülmektedir (Dowd ve Tierney, 2005).

Sosyal beceri gelişimini fiziksel gelişim, dil gelişimi ve sosyal farkındalığı etkileyebilir. Fiziksel gelişim, dil gelişimi ve sosyal farkındalıkta ki gecikmeler sosyalleşmeyi erteleyebilir. Bütün bu gecikmeler bireylerin yaşlarından geri kalmasına neden olabilir. (Jamison-Kristen vd., 2012). Bu nedenle erken yaşlardan başlayarak sosyal becerilerin değerlendirilmesi, eksikliklerin giderilmesi ve geliştirilmesi önem taşımaktadır.

Sosyal becerilerin değerlendirilmesinde farklı teknik ve ölçekler kullanılmaktadır (Çiftci ve Sucuoğlu, 2004; Avcıoğlu, 2009 ve Gülay ve Akman,2009). Bunlar; diğer kişiler (öğretmen, akran, ebeveynler) tarafından yapılan derecelendirmeler, sosyometrik çalışmalar, kendini anlatma ölçekleri, görüşme, gözlem, akademik kayıtlar ve ev ziyaretleridir.

Uluslararası alanyazına bakıldığında çocuk ve ergenlerin sosyal becerilerini değerlendirmek amacıyla Sosyal Beceri Dereceleme Sisteminin (SBDS) nin yaygın olarak kullanıldığını ve ülkemizde de okulöncesi dönem çocukları için uyarlama çalışmalarının yapıldığını görmekteyiz (Ece Bülbül, 2008; Elibol Gültekin, 2008 ve Kamaraj, 2004). Ancak Sosyal Beceri Dereceleme Sisteminin(SBDS) yeni versiyonu olan Sosyal Beceri Geliştirme Sisteminin (SSİS) okulöncesi dönem çocukları için uyarlama çalışmalarının henüz yapılmadığını görmekteyiz. Bu nedenle Sosyal Beceri Geliştirme Sistemi Aile Formunun Türkiye için güvenirlik geçerlik çalışmalarının yapılması 5-6 yaş çocuklarına uygulanabilirliğine ilişkin kanıtlar elde etmek bu araştırmanın amacını oluşturmaktadır.

Yöntem

Çalışma Grubu

Uygulama İzmir ilinde yer alan farklı ilköğretim okullarının anasınıfına devam eden 5-6 yaş çocukları üzerinde yürütülmüştür. Sosyal beceri Geliştirme Sisteminin Aile Formu 319 çocuk için aileler tarafından doldurulmuştur. Çalışma grubunun özellikleri Tablo 1' de verilmiştir.

Tablo 1: Çalışma Grubunu Oluşturan Çocukların Cinsiyet ve Yaşlara Göre Dağılımı

Değişken	Grup	N	%
Yaş	5 yaş	108	33.9
	6 yaş	211	66.1
Cinsiyet	Kız	154	48.3
	Erkek	165	51.7
	Toplam	319	100

Tablo 1’de görüldüğü gibi çalışma grubunu oluşturan çocukların % 33.9’ u 6 yaş, % 66.1’i 5 yaş grubunda yer almaktadır. Cinsiyet olarak bakıldığında ise çalışma grubu % 48.3 kız ve % 51.7 erkek çocuklardan oluşmaktadır.

Veri Toplama Aracı

Sosyal Beceri Geliştirme Sistemi (SSİS), 20 yılı aşkındır öğrencilerin sosyal davranışlarını değerlendirmek ve derecelendirmek amacıyla kullanılan Sosyal Beceri Dereceleme Sisteminin (SSRS)’in revizyondan geçirilmesi ile oluşturulmuştur. Standardizasyon çalışmaları 2006 Eylül-2007 Ocak ayları arasında gerçekleştirilmiştir. 3-18 yaş grubu 4700 çocuk üzerinden veriler toplanmıştır (Gresham ve Elliot, 2008).

Sosyal Beceri Geliştirme Sistemi (SSİS) Aile, Öğretmen ve Öğrenci olmak üzere 3 ölçekten oluşmaktadır. 3-18 yaş grubu çocuklarda kullanılmaktadır. Sosyal Beceri Geliştirme Sistemi (SSİS) Aile Ölçeği, iki ölçekten oluşmaktadır. Bunlardan birincisi sosyal beceriler ölçeği; iletişim, işbirliği, kendini ifade etme, sorumluluk, empati, grupla birlikte hareket etme, kendini kontrol etme gibi sosyal davranışları ölçmektedir ve 7 alt boyuttan oluşmaktadır. İkincisi ise problem davranışlar ölçeğidir. Dışadönüklük, zorbalık/saldırganlık, hiperaktivite/dikkatsizlik, içedönüklük ve otizm olmak üzere 5 alt boyutu vardır (Gresham ve Elliot, 2008).

SSİS likert tipi bir ölçektir. sıklık ve öneme dayanan iki tip ölçüm kullanılmaktadır. Formları dolduranlar tarafından yapılan sıklık ölçümleri, bir sosyal davranışın hangi sıklıkla (Hiçbir zaman, genellikle, nadiren ve her zaman) ortaya çıktığını açıklar. Önem ölçümleri, öğretmenler, ebeveynler ve 7.sınıftan 12. sınıfa kadar olan çocuklar tarafından doldurulur. Öğretmenler açısından önemlilik, sınıf başarısı için her bir davranışın önemini açıklar (Önemli değil, önemli veya çok önemli) (Gresham ve Elliot, 2008).

Sosyal Beceri Geliştirme Sistemi ’nin orjinal formunun güvenilirlik çalışması için iç tutarlık katsayısı hesaplanmıştır Aile formları için Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayıları; Sosyal Beceriler Ölçeği için .81 ve .97, Problem Davranışlar Ölçeği için .73 ve .96, arasında sıralanmıştır. Test tekrar test uygulaması sonuçları; Sosyal Beceriler Ölçeği güvenilirlik katsayıları aile formları için .76’dan .86’a uzanan bir aralıkta, Problem Davranışlar Ölçeği güvenilirlik katsayıları aile formları için .70’den .92’e uzanan bir aralıktadır. Ayrıca değerlendiriciler arası güvenilirlik katsayıları hesaplanmıştır.

Toplam 79 maddeden oluşan ölçekte maddelerin toplamından bir toplam puan elde etmek mümkündür; sosyal beceri bölümünden alınan yüksek puanlar sosyal beceri düzeyinin yüksekliğine işaret etmektedir. Problem davranışlar bölümünden alınan puanlar düşük olması problem davranış düzeyinin azlığını ifade etmektedir.

Verilerin Analizi

Sosyal Beceri Geliştirme Sistemi Aile Formunun, özgün faktör yapısı değiştirilmeden 5-6 yaş Türk çocuklarının annelerinden elde edilen puanların geçerliliğini incelemek için uzman görüşü alınarak yapılan çalışmaya uygun olarak

da doğrulayıcı faktör analizi (confirmatory factor analysis) kullanılmıştır. Formun faktör yapısı daha önceden kuramsal bir yapıdan destek aldığı ve doğrulanmış bir faktör yapısına sahip olduğundan dolayı ölçme aracının orijinal faktör yapısını değiştirmemek için doğrulayıcı faktör analizi kullanılmıştır.

Bu çalışmada daha önce belli kuramsal temellere göre geliştirilmiş, sosyal beceriler 7, problem davranışlar 5 faktörlü yapının örneklem verisine iyi uyum gösterip göstermediğini anlamak amacıyla Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) yapılmıştır. Analizler için AMOS 16.0 paket programı kullanılmıştır.

Doğrulayıcı faktör analizi (DFA) (Confirmatory Factor Analysis: CFA), ölçme modellerinin geliştirilmesinde sık olarak kullanılan ve önemli kolaylıklar sağlayan bir analiz yöntemidir. Bu yöntem, kuramsal bir temelden destek alarak pek çok değişkenden oluşturulan faktörlerin (gizil değişkenlerin) gerçek verilerle ne derece uyum gösterdiğini değerlendirmeye yönelik bir işlemdir (Sümer, 2000).

Sosyal Beceri Geliştirme Sistemi (Social Skills Improvement System SSIS Parent Form) Aile Formunun güvenirlik çalışmaları kapsamında *iç tutarlılık* ve *test-tekrar test yöntemi* kullanılarak *kararlılık katsayısı* hesaplanmış, ayrıca *madde toplam puan korelasyonları* incelenmiştir.

Bulgular

Geçerlik

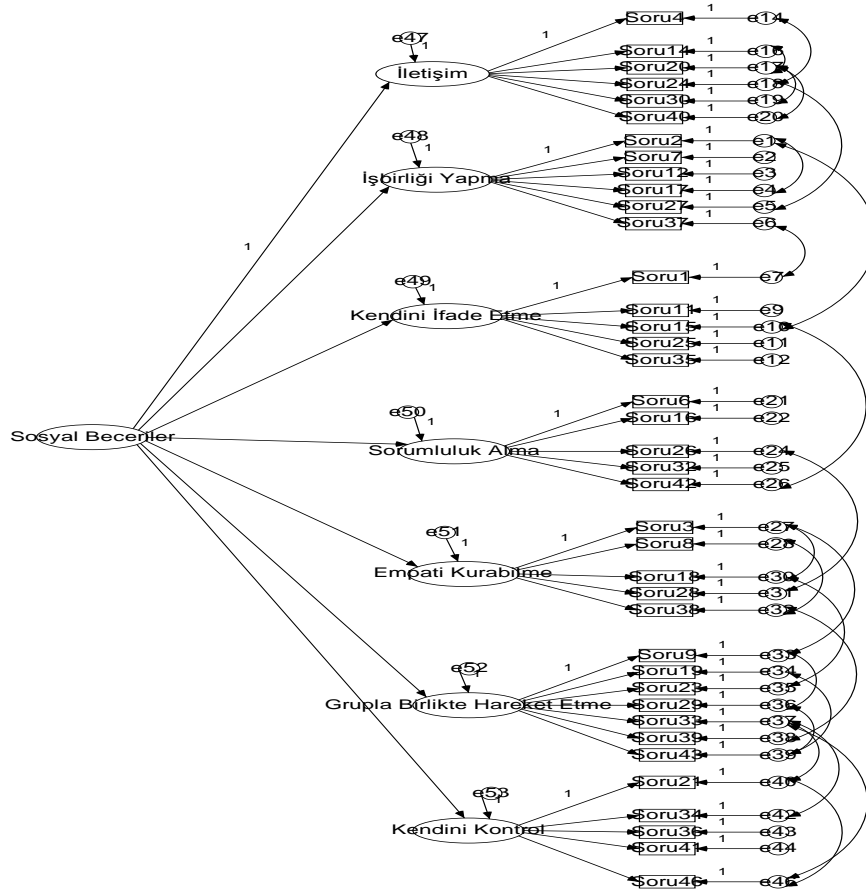
Dil Geçerliği: Sosyal Beceri Geliştirme Sistemi Aile Formu'nun dil geçerliğini belirlemek amacıyla ölçek öncelikle araştırmacı ve üç yabancı dil uzmanı tarafından birbirlerinden bağımsız bir biçimde bireysel olarak İngilizce' den Türkçe' ye çevrilmiştir. Türkçe' ye çevrilen maddeler araştırmacı ve her iki dile de hâkim olan iki öğretim üyesi tarafından incelenerek gerekli görülen değişiklikler yapılmıştır. Oluşturulan bu Türkçe çeviri, yine İngilizce dilinde uzman olan iki kişi tarafından tekrar İngilizceye çevrilmiştir. Her iki çeviri bire bir karşılaştırılarak her bir maddenin eş değerliğine bakılmıştır. Türkçe ve İngilizce formları arasında farklılık olup olmadığı bulunmuştur. Son olarak araştırmacı tarafından önce İngilizce, sonrada Türkçe anlam karşılığı tekrar gözden geçirilerek gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Sosyal beceri konusunda çalışan uzmanlara inceletilerek verilen geri bildirimler doğrultusunda ölçek uygulanabilecek şekle getirilmiştir. Daha sonra ölçeğin aileler tarafından anlaşılabilirliğini sınamak üzere, ölçekler 20 kişiye uygulanmış, anlaşılmayan maddelerin işaretlenmesi istenmiştir. Ailelerden alınan geribildirimler sonucunda ölçek maddelerinin herhangi bir değişikliğe gerek duyulmadan rahatlıkla anlaşılabilirliği gözlenmiştir.

Yordama Geçerliği: Sosyal Beceri Geliştirme Sistemi (Social Skills Improvement System SSIS Parent Form) Türkçe Aile Formunun ölçüt bağıntılı geçerliği için yordama (predictive) geçerliği çalışmaları yapılmıştır. Öğrenciler cinsiyet ve yaş değişkenleri açısından da karşılaştırılmışlardır. Yapılan analizler sonucunda literatüre benzer şekilde iletişim, kendini ifade etme, empati, sorumluluk ve dışa dönüklük düzeyinde kızların lehine anlamlı bir farklılık olduğunu göstermiştir ($p < .05$). Yaş değişkenine göre ise yine literatüre benzer şekilde işbirliği,

sorumluluk, kendini kontrol puan ortalamaları yaşları büyük olan çocukların küçük olanlara göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu gözlenmiştir ($p<.05$). (Gresham ve Elliot 2008). Yapılan analizler sosyal beceri düzeyinin değerlendirilmesinde Sosyal Beceri Geliştirme Sistemi (Social Skills Improvement System SSIS parent Form) Aile Formunun ölçüt bağıntılı geçerliğine dair kanıtlar sunmaktadır.

Yapı Geçerliği: Yapı geçerliğini belirlemek amacıyla faktör analizi yapılmıştır. Yapılan faktör analizi sonucu ortaya çıkan sosyal beceriler 7, problem davranışlar 5 faktörlü yapının örneklem verisine iyi uyum gösterip göstermediğini anlamak amacıyla Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) yapılmıştır. Sosyal Beceri Geliştirme Sistemi (Social Skills Improvement System SSIS parent Form) Aile Formu'nun sosyal beceriler bölümü geçerlik çalışması için yapılan doğrulayıcı faktör analizinden elde edilen diyagram Şekil 1'de verilmiştir.

Şekil 1: Sosyal Beceri Geliştirme Sistemi Aile Formu Sosyal Beceriler Bölümü Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçları

Doğrulatory Faktör Analizi (DFA) ile sınıanan modelin sosyal beceri bölümü için uyum indeksleri incelendiğinde Ki-Kare değerinin $\chi^2=857.782$ ($sd=623$, $p < .001$), anlamlı olduğu görülmektedir. Elde edilen sonuçlara göre ki kare değerinin anlamsız olması beklenmektedir ancak bu değer örneklem büyüklüğüne oldukça duyarlıdır ve büyük örneklem gruplarında çoğunlukla anlamlı düzeyde çıkabilmektedir. Bu açıdan alternatif olarak elde edilen ki kare oranının serbestlik derecesine bölümünden elde edilen bir hesaplama önerilmektedir (Şimşek, 2007; Sümer, 2000). Analiz ile hesaplanan bu oran $\chi^2 /sd=1.377$ 'dir. Sosyal beceriler ile ilgili elde edilen uyum indeksi değerleri Tablo 2 de sunulmuştur.

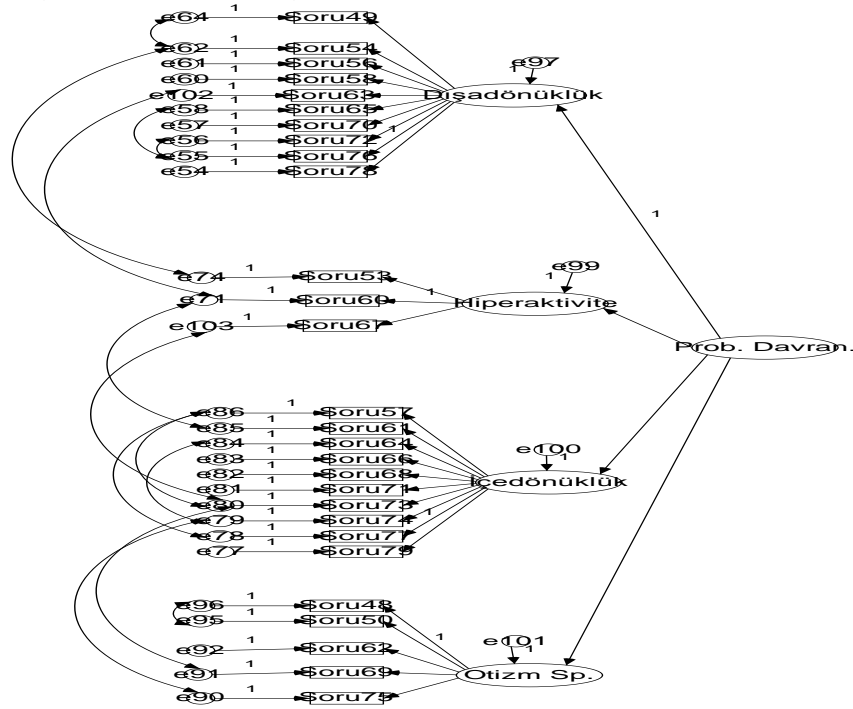
Tablo 2: Sosyal Beceri Bölümü Doğrulatory faktör analizi uyum indeksleri

χ^2/df	GFI	CFI	RMSEA	SRMR
1.377	.90	.95.	.034	051

Sosyal beceriler ile ilgili elde edilen uyum indeksi değerleri GFI=.90, CFI=.95, RMSEA=.034 ve SRMR=.051 olarak hesaplanmıştır.

Sosyal Beceri Geliştirme Sistemi (Social Skills Improvement System SSIS Parent Form) Aile Formu' nun problem davranışlar bölümü geçerlik çalışması için yapılan doğrulatory faktör analizinden elde edilen diyagram Şekil 2'de verilmiştir.

Şekil 2: Sosyal Beceri Geliştirme Sistemi Aile Formu Problem Davranışlar Bölümü Doğrulatory Faktör Analizi Sonuçları

Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) ile sınanan modelin problem davranışlar bölümü için uyum indeksleri incelendiğinde Ki-Kare değerinin $\chi^2=566.742$ ($sd=316$, $p < .001$), anlamlı olduğu görülmektedir. Elde edilen sonuçlara göre ki kare değerinin anlamsız olması beklenmektedir ancak bu değer örneklem büyüklüğüne oldukça duyarlıdır ve büyük örneklem gruplarında çoğunlukla anlamlı düzeyde çıkabilmektedir. Bu açıdan alternatif olarak elde edilen ki kare oranının serbestlik derecesine bölümünden elde edilen bir hesaplama önerilmektedir (Şimşek, 2007; Sümer, 2000). Analiz ile hesaplanan bu oran $\chi^2 /sd=1.699$ 'dur. Yapılan çalışmada problem davranışlar ile ilgili elde edilen uyum indeksi değerleri Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3: Problem Davranışlar Bölümü Doğrulayıcı Faktör Analizi Uyum İndeksleri

χ^2/df	GFI	CFI	RMSEA	SRMR
1.699	.90	.92	.047	.049

Problem davranışlar ile ilgili elde edilen uyum indeksi değerler $GFI=.90$, $CFI=.92$, $RMSEA=.047$ ve $SRMR=.049$ olarak hesaplanmıştır.

Sosyal Beceri Dereceleme Sistemi Aile Formu, Doğrulayıcı faktör analizi ile model-veri uyumuna ilişkin hesaplanan istatistiklerden Ki-kare (χ^2), χ^2/sd , RMSEA, RMR, GFI ve AGFI kabul edilebilir sınırlardadır (Marsh and Hocevar, 1988).

Sosyal beceriler bölümü ve problem davranışlar bölümünden elde edilen sonuçlar, 67 maddeden oluşan 11 faktörlü (sosyal beceriler 7 ve problem davranışlar 4 faktör) Sosyal Beceri Dereceleme Sistemi Aile Formunun uygulandığı örnekleme uyum gösterdiğine ilişkin önemli kanıtlar sunmaktadır.

Güvenilirlik

Sosyal Beceri Geliştirme Sistemi (Social Skills Improvement System SSIS Parent Form)Aile Formunun güvenilirlik çalışmaları kapsamında *iç tutarlılık* ve *test-tekrar test yöntemi* kullanılarak *kararlılık katsayısı* hesaplanmış, ayrıca *madde toplam puan korelasyonları* incelenmiştir.

iç tutarlılık yöntemi

Faktör analizi sonucu geçerli olarak ele alınan 67 maddeden elde edilen veriler kullanıldığında Cronbach-alpha güvenilirlik katsayısı sosyal beceriler ve problem davranışlar için .94 olarak hesaplanmıştır. Ayrıca sosyal beceri ve problem davranışlar alt ölçekleri Cronbach-alpha katsayıları Tablo 4'de verilmiştir/sunulmuştur.

Tablo 4: SSİS Aile Formu Sosyal Beceri ve Problem Davranışlar Bölümü Alt Ölçeklerinin İç Tutarlık (Cronbach-alpha) Katsayıları

Sosyal Beceri Alt Ölçekler	İç tutarlık katsayıları
İletişim	.74
İşbirliği	.80
Kendini ifade etme	.71
Sorumluluk	.76
Empati	.77
Grupla birlikte hareket etme	.85
Kendini kontrol etme	.77

Problem Davranışlar Alt Ölçekler	İç tutarlık katsayıları
Dışadönüklük	.79
İçedönüklük	.65
Otizm	.76
Hiperaktivite	.64
Toplam Ölçek	.83

Tablo 4'te görüldüğü gibi Sosyal Beceri Geliştirme Sistemi Aile formunun sosyal beceri bölümü alt ölçekleri ile ilgili olarak bulunan iç tutarlık katsayıları .71 ile .85 arasında değişmektedir. Problem davranışlar bölümü alt ölçekleri ile ilgili olarak bulunan iç tutarlık katsayıları ise .64 ile .79 arasında değişmektedir.

Ölçek toplam iç tutarlılık katsayısı ise .83 olarak bulunmuştur. Bu sonuçlara göre ölçeğin bulunan iç tutarlık katsayılarının yeterli olduğu söylenebilir.

Test tekrar test tekniği

Test tekrar test tekniği, güvenirliliğin zamana göre değişmezlik ölçütünü ortaya koymak için yapılır. Zamana göre değişmezlik ölçütü herhangi bir şeyin aynı(benzer) koşullar altında ve belli bir zaman aralığı ile ölçümler sonucu elde edilen veri grupları arasındaki ilişkidir (Karasar, 2000).

Test tekrar test tekniğinin uygulanması amacıyla, Sosyal Beceri Geliştirme Sistemi Türkçe Aile Formu araştırmacı tarafından 168 çocuğun ailesine 2 hafta arayla iki kez uygulanarak gerçekleştirilmiştir. Ölçeğin her bir alt ölçeği için test tekrar test yöntemi ile bulunan pearson momentler çarpım korelasyonu katsayıları Tablo 5'de verilmiştir.

Tablo 5. SSİS Aile Formu Sosyal Beceri ve Problem Davranışlar Bölümü Test Tekrar Test Yöntemi Korelasyon Katsayıları

Sosyal Beceri Alt Ölçekler	R
İletişim	.98
İşbirliği	.97
Kendini İfade etme	.96
Sorumluluk	.96
Empati	.97
Grupla birlikte hareket etme	.98
Kendini kontrol etme	.96
Problem Davranışlar Alt Ölçekler	İç tutarlık katsayıları
Dışadönüklük	.99
İçedönüklük	.93
Otizm	.98
Hiperaktivite	.98

Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi ölçeğin test tekrar test yöntemi ile elde edilen sosyal beceri bölümü korelasyon puanları $r=.96$ ile $r=.98$ arasında değişmektedir. Problem davranışlar bölümü korelasyon puanları ise $r=.93$ ile

$r=.98$ arasında değişmektedir. Bu sonuç ölçeğin her uygulandığında kararlı sonuçlar verdiğini göstermektedir.

Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmada 5-6 yaş çocuklarının sosyal beceri düzeylerini belirlemeye yönelik Gresham ve Elliot (2008) tarafından geliştirilen Sosyal Beceri Geliştirme Sistemi Aile Formunu Türkçeye uyarlanması amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda Sosyal Beceri Geliştirme Sistemi Aile Formunu geçerliği, dil geçerliği, yapı geçerliliği ve yordama geçerliği ile belirlenmiştir. Öncelikle ölçeğin dil eşdeğerliği sağlanmış ardından kapsam geçerliğinin doğrulanması için uzman görüşü alınmıştır. Ölçüt bağıntılı geçerliği için yordama geçerliği çalışmaları yapılmıştır. Ölçeğin yapı geçerliğini incelemek üzere uzman görüşüyle de doğrulanan yapının sınanması için DFA uygulanmıştır. Sonuçlar 67 maddeden oluşan 11 faktörlü (sosyal beceriler 7 ve problem davranışlar 4 faktör) Sosyal Beceri Dereceleme Sistemi Aile Ölçeğinin uygulandığı örnekleme uyum gösterdiğine ilişkin önemli kanıtlar sunmaktadır. Geçerlik çalışmalarından elde edilen sonuçlar, araştırma literatüründe önerilen ve kabul edilebilir aralıklar arasında bulunmaktadır (Büyüköztürk, 2011).

Sosyal Beceri Geliştirme Sistemi Aile Formu'nun güvenilirlik çalışmaları sonuçlarına bakıldığında ise Cronbach-alfa, madde bütün korelasyonu katsayıları ile test-tekrar test yöntemiyle elde edilen korelasyon katsayılarının kabul edilebilir düzeyde olduğu görülmektedir.

Sosyal Beceri Geliştirme Sistemi Aile Formu'nun geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarından elde edilen bulgular, Türkçe 'ye uyarlanan 67 maddeden oluşan 11 faktörlü (sosyal beceriler 7 ve problem davranışlar 4 faktör) formun okulöncesi dönem 5-6 yaş çocuklarının sosyal beceri ve problem davranış düzeylerini geçerli ve güvenilir bir şekilde ölçmek amacıyla kullanılabileceğini göstermektedir.

Araştırmanın bulgularına dayalı olarak aşağıdaki öneriler geliştirilebilir;

1. Formun farklı yaş gruplarına yönelik güvenilirlik ve geçerlik çalışmaları yapılabilir.

2. Sosyal Beceri Geliştirme Sistemi'nin diğer formlarının (öğretmen-öğrenci) da güvenilirlik ve geçerlik çalışmaları yapılabilir.

Kaynakça

- Avcıoğlu, H. (2003). *Okulöncesi Dönemdeki Çocuklara Sosyal Becerilerin Öğretilmesinde İşbirlikçi Öğrenme Yöntemi ile Sunulan Öğretim Programının Etkililiğinin İncelenmesi*. OMEP Dünya Konsey Toplantısı ve Konferansı Bildiri Kitabı, Cilt:1. İstanbul: Yapa Yayınları.
- Avcıoğlu, H. (2009). *Etkinliklerle Sosyal Beceri Öğretimi* (3.Baskı). Ankara: Kök Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş. (2011). *Veri Analizi El Kitabı*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Çiftci, İ. Ve Sucuoğlu, B. (2004). *Bilişsel Süreç Yaklaşımıyla Sosyal Beceri Öğretimi*. Ankara: Kök Yayıncılık.

- Çubukcu, Z. ve Gültekin, M. (2006). "İlköğretimde Öğrencilere Kazandırılması Gereken Sosyal Beceriler". *Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*, 37, 155-174.
- Dowd, T. ve Tierney, J. (2005). *Teaching Social Skills to Youth*. Nebraska: Boys Town Press.
- Ece Bülbül, N. (2008). *4 Yaş Çocuklarının Sosyal Becerilerinin Bazı Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Elibol Gültekin, S. (2008). *5 Yaş Çocuklarının Sosyal Becerilerinin Bazı Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Gresham, F.M. ve Elliot, S.N. (1987). "The relationship Between Adaptive Behavior and Social Skills: Issues in Definition and Assessment". *The Journal of Special Education*, 21(1), 167-181.
- Gresham, F.M. ve Elliot, S.N. (1990). *Social Skills Rating System Manual*. Circle Pines, MN: American Guidance Service.
- Gresham, F.M. ve Elliot, S.N. (2008). *SSIS Social Skills Improvement System: Rating Scales Manual*. Minneapolis: Pearson.
- Gülay H. ve Akman B. (2009). *Okulöncesi Dönemde Sosyal Beceriler*. (1. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Jamison Kristen R., Forston, D. Stanton-Chapman, T.L. (2012). "Encouraging Social Skill Development Through Play in Childhood Special Education Classrooms". *Young Exceptional Children*, 15, 2, 3-19.
- Kamaraj, I. (2004). *Sosyal Becerileri Derecelendirme Ölçeğinin Türkçeye Uyarlanması ve Beş Yaş Çocuklarının Atılganlık Sosyal Becerisini Kazanmalarında Eğitici Drama Programının Etkisi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Karasar, N. (2000). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Korinek, L. ve Popp, P. A. (1997). "Collaborative Mainstream Integration of Social Skills With Academic Instruction". *Preventing School Failure, Alternative Education for Children and Youth* 41, 148-152.
- Mars, H.W. & Hocevar, D. (1988). "A New More Powerful Approach to Multitrait Multimethod Analyses: Application of Second-Order Confirmatory Factor Analysis". *Journal of Applied Psychology*, 73, 107-117.
- Sümer, N. (2000). "Yapısal Eşitlik Modelleri: Temel Kavramlar ve Örnek Uygulamalar". *Türk Psikoloji Yazıları*, 3(6), 49-74.
- Şimşek, Ö.F. (2007). *Yapısal Eşitlik Modellemesine Giriş: Temel İlkeler ve LISREL Uygulamaları*. Ankara: Ekinoks Basın Yayın Dağıtım Ltd Şti.
- Westwood, P. (1993). *Commonsense Methods for Children With Special Needs Strategies for the Regular Classroom*. London.
- Wu, C.H, Hursh, D.E. ve Walls, R. T. (2012). "The Effects of Social Skills Training on the Peer Interactions of a Nonnative Toddler". *Education and Treatment of Children*. Vol. 35, No. 3
- Yüksel, Galip (2004). *Sosyal Beceri Envanteri El Kitabı*. Ankara: Asil Yayın Dağıtım.